

'Voor het geld moet ik het nog altijd niet doen'

(Foto: Patrick De Spiegelaers)

Fotograaf CARL DE KEYSER over werken voor het gereputeerde fotoagentschap Magnum

(tijd) - In Knokke zijn zeventig nooit eerder geëxposeerde foto's te zien die de twintigjarige carrière van de Magnum-fotograaf Carl De Keyser omspannen. De West-vlaming is een van de vier Belgische fotografen uit de stal van het meest gereputeerde fotoagentschap op de aardbol. Maar is Magnum geen eliteclubje geworden? 'Ik geef toe dat onze gloriejaren achter ons liggen.'

De reportagefotograaf Carl De Keyzer (47) geldt in het wereldje als een fotograaf pur sang. De Kortrijkzaan maakt gebruik van de typisch fotografische technieken die ook grootmeester en Magnum-oprichter Henri Cartier-Bresson kenmerkten. Hij kiest zijn kader en pikt er het juiste moment uit. Ensceenre interesseert hem niet. Sinds 1994 is hij lid van het wereldberoemde fotoagentschap Magnum, dat kantoren heeft in Parijs, Londen, New York en Tokio.

In zijn twintigjarige loopbaan publiceerde De Keyzer zeven fotoboeken, die telkens het resultaat waren van intensieve trektochten langs Franse, Belgische en Engelse kustplaatsen ('Oogspanning'), de Oostbloklanden na de val van de muur ('East of Eden') of de gevangenkampen in Syberie ('Zona'). In 'God Inc.' portretteerde hij de collectieve goedgelovigheid van religieuze Amerika. De foto's die de boeken niet haalden, hangen momenteel aan de muren van het Zwart Huis in Knokke.

De Keyzer was tussen 1982 en 1989 docent fotografie aan de academie van Gent, en samen met Dirk Braeckman oprichter en codirecteur van de fotogalerie XYZ. In zeven jaar tijd verkocht XYZ welgeteld twee foto's. 'Een van Ed Van den Elsen en een tweede van Martin Parr, die toen nog niet bij Magnum zat', herinnert De Keyzer zich. 'Van Van den Elsen was ook één foto gestolen. Nochtans hadden we fotografen in huis waar verzamelaars nu veel geld voor zouden geven, zoals Gary Winogrand, Larry Fink, Martin Parr of Larry Clark. Henri Cartier-Bresson, de oprichter van Magnum, hing er ook, maar een Cartier-Bresson hij was toen geen 1.000 euro waard. Nu betaal je er gemakkelij 15.000 euro voor.'

uit noodzaak. Er bestond in die tijd veel goede fotografie die nergens getoond werd. Wij keken verder dan Vlaanderen en spiegelde ons vooral aan buitenlandse fotografen. Dirk en ik hadden ook veel ambitie. We trokken naar buitenlandse festivals om de grote namen naar Gent te halen, maar ook om onszelf te profileren. Al waren we slechts snotneuzen, onze drive was eindeloos.'

In 1989 ging de galerie dicht. Was u bankroet?

De Keyzer: 'Toch niet, maar we werden het beu om iedere maand huur te betalen. 10.000 tot 15.000 frank per persoon was niet veel, maar ik verdiende maar 25.000 frank in de maand. We onderverhuurden flats om uit de kosten te geraken. De locatie was ook niet zo goed. De straat had een folkloristische waarde: het Glazen Straatje, de red light district van Gent.'

'Ik heb er 18 jaar gewoond, maar de buurt verslechterde gaandeweg. Onze studio's zaten vol met junks en dealers. Ik was wat blij toen ik van het contract verlost was. De seksinema ABC, waaraan we onze naam ontleenden, lag in dezelfde straat. Ze bestaat nog steeds trouwens.'

Een jaar later zocht u contact met het fotoagentschap Magnum, maar u geraakte er pas in 1994 binnen. Hoe ging dat in zijn werk?

De Keyzer: 'Het is een groot misverstand dat je door Magnum gevraagd wordt. Je moet altijd voor een jury van de vaste leden komen. Ik heb mijn dossier in 1990 ingediend. Niet uit eigen beweging, maar op verzoek van twee fotografen, onder wie onze landgenoot Harry Gruyaert, die nog steeds lid is van Magnum. Zij drongen aan om het toch te proberen, al vond ik het te hoog gegrepen. Ik had ook een goede aanbieding op zak van Agence Vu, het tweede fotoagentschap van Parijs. Ik vond dat al een hele eer, tot ik in Londen en New York bij een aantal Magnum-fotografen werd geïntroduceerd.'

'Elk jaar in juni kunnen jonge fotografen een dossier indienen met hun portfolio. De vaste le-

PROFIEL | Carl De Keyzer

Geboren in Kortrijk op 27 december 1958
Woont in Gent

- Van 1982 tot 1989 is hij docent fotografie aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Gent en oprichter en directeur van de fotogalerie 'XYZ' in Gent.
- In 1990 zoekt hij contact met het gereputeerde fotoagentschap Magnum
- In 1994 wordt hij lid van Magnum.
- Hij heeft zeven fotoboeken op zijn palmares: 'Oogspanning' (1984), 'India' (1987), 'Homo Sovieticus' (1989), 'God, Inc.' (1992), 'East of Eden' (1996), 'Evropa' (2003) en 'Zona' (2003).
- Hij kreeg negen onderscheidingen in binnen- en buitenland, waaronder de Louis-Paul Boon-prijs in 1990.
- Carl De Keyzer is niet de enige Belgische aangeslotene bij het agentschap. Ook Harry Gruyaert, John Vink en Martine Franck zijn lid van Magnum.

TIJD Graphics

den van het bureau, allemaal fotografen, maken een voorselectie uit de honderden dossiers, waarvan zo'n dertig overblijven. Daarvan worden er maar enkele genomineerd. Je bent 'nominé' wanneer je de helft van de stemmen haalt.

'Ik kreeg dan twee jaar om een nieuw werk te maken. Dat werd 'God Inc.', mijn project over religieuze groeperingen in de VS. In 1994 werd ik volwaardig lid, of 'associé'.

Nominé en associé

Wat is het verschil tussen een nominé en een associé?

De Keyzer: 'Als genomineerde kan je de naam Magnum gebruiken, maar je foto's komen niet in het archief terecht. Het agentschap stimuleert je om aan je eigen project voort te werken. Als je slaagt, in principe na twee of soms drie jaar, ben je associé en dus volwaardig lid.'

'Mijn 'eindexamen' was 'East of Eden', een reisreportage over het Oostblok na de val van de Muur. Maar het boek was nog niet klaar toen ik voor de jury moest verschijnen. Om associé te worden, moet je 75 procent van de stemmen halen. Ik had maar een stem over.'

'SINDS een jaar of vijf overleef ik vooral van advertentie- en reclamejobs. Toegegeven: een beetje tegen mijn zin.'

Bent u nu lid voor het leven?

De Keyzer: 'In principe wel. Je kan er zelf uitstappen, maar het is heel moeilijk om buitengegoid te worden. Ik ken één fotograaf die weigerde om zijn contract met een opdrachtgever te tonen. Als je lid bent van een clubje, moet je de regels volgen. Een Magnum-fotograaf moet al zijn inkomsten via het agentschap laten lopen. Magnum neemt overal de helft op. Maar die collega hield de eer aan zichzelf: het is nooit tot een stemming moeten komen.'

Ik veronderstel dat de opdrachten meteen binnenliepen en het geld voor het oprapen lag?

De Keyzer: 'Integendeel: voor het geld moet ik dit nog altijd niet doen. Magnum betaalt je niet en het geeft evenmin beurszinnen. De vijf eerste jaren waren financieel enorm zwaar omdat ik van de ene dag op de andere de helft van mijn inkomsten moest afstaan. Ik had als genomineerde een kleine klantenkring, met onder meer Libération en The Independent Magazine in mijn portefeuille. Als ik een boek uitgaf, verkocht ik dat aan een aantal internationale tijdschriften. Die facturen waren plotseling niet meer honderd procent voor mij.'

'Onderschat de onderlinge concurrentie ook niet. Als je tot het clubje van de beste documentairefotografen van de wereld behoort, moet je er keihard voor knokken. Elke nieuwe fotograaf is een extra concurrent. In de jaren 90 waren er nog relatief wat tijdschriften die budgetten vrijmaakten voor lange opdrachten. Maar door de onderlinge concurrentie lagen die zeker niet voor het oprapen.'

Wanneer verbeterde uw situatie?

De Keyzer: 'Rond 2000, pas zes jaar na mijn aansluiting. Mijn werk zit in het archief van Mag-

num, dat wereldwijd te raadplegen is. Als ik op reis ben, verspreid en verkoopt het agentschap mijn materiaal. En een nieuwe reportage ligt meestal binnen drie weken op de desks van de grootste tijdschriften ter wereld. Dat helpt, ja.'

Magnum-fotografen zijn ook aandeelhouders van het bedrijf. Levert dat geen extra centen op?

De Keyzer: 'Magnum is sinds 1947 een coöperatieve. Cartier-Bresson en Cappa waren fervente communisten. Hun uitgangspunt was: iedereen gelijk voor de wet. Alle fotografen hadden evenveel aandelen en beslissingsmacht. Dat gelijkheidsprincipe is gebleven. De aandelen zijn ook puur symbolisch: er wordt geen dividend uitbetaald. Wie lid wordt, moet lidgeld betalen. Als je eruit stapt, krijg je dat bedrag netjes terug. Er is ook één collectieve rekening, maar dat geld levert geen intresten op.'

Hebt u dan nooit getwijfeld?

De Keyzer: 'In 1999 was ik bijna vertrokken. Mijn boek 'East of Eden' was compleet geflopt. Eén tijdschrift had het gekocht zonder het te publiceren, gewoon om de concurrentie voor te zijn. Ik zat compleet aan de grond. Toen heb ik project rond Keizer Karel aanvaard, waar aardig wat geld aan verbonden was. Sindsdien overleef ik vooral van advertentie- en reclamejobs. Toegegeven: een beetje tegen mijn zin. Pas op, ik doe het wel graag, maar het geeft me vooral zekerheid. Het was mijn doel om om de drie jaar een boek te maken, maar dat is niet haalbaar. Te duur.'

'Kranten en tijdschriften tonen nog nauwelijks belangstelling voor wat in de wereld gebeurt. Het is navelstaarderij alom. Vlaanderen is geen uitzondering: veel lifestyle en BV's, maar af en toe een goede fotoreportage? De aandeelhouders willen hun centen zien, hé. Ik zeg

'IN 1999 was ik bijna vertrokken. Mijn boek 'East of Eden' was compleet geflopt. Eén tijdschrift had het gekocht zonder het te publiceren, gewoon om de concurrentie voor te zijn. Ik zat compleet aan de grond.'

niet dat het vroeger beter was, maar tijdschriften als Life hadden wel iets. Daar zat ten minste engagement achter.'

Waar haalt Magnum zijn inkomsten dan uit?

De Keyzer: 'In musea schieten de documentaire fotografietoontellingen als paddestoelen uit de grond. Magnum telt verschillende departementen om die tentoonstellingen te laten rondreizen. Toen ik lid werd in 1994 zorgde de media-afdeling nog voor 60 tot 70 procent van de omzet. Dat is nu geslonken tot 25 procent. Het culturele departement heeft dat verlies bijna volledig overgenomen.'

'Maar ook die evolutie heeft zo zijn nadelen omdat je in de wereld van de hedendaagse kunst en de galerie een label als reportagefotograaf krijgt. Zo had ik goede contacten met de galerie Zeno X in Antwerpen. Zij eisten volledige exclusiviteit, wat ik kon begrijpen, maar die ik als Magnumfotograaf onmogelijk kon garanderen. Ik betreur dat nu, want een goede galerie als Zeno X is nog altijd beter dan een collectieve vertegenwoordiging, zelfs met exclusiviteit.'

Kort samengevat: een Magnumfotograaf staat een deel van zijn onafhankelijkheid af en veel rijker wordt hij er niet van. Doet u het dan voor het prestige?

De Keyzer: 'Daar denk ik zelfs niet meer aan. De eerste jaren ga je natuurlijk een beetje zweven, maar dat slijt snel. Mijn grootste drijfveer is het groepsgevoel. Maandelijks verschijnen boeken van collega's waar ik jaloers op ben. Net omdat ze tot de besten van de wereld behoren, stimuleren ze mij om beter te doen. Als ik in Gent was blijven zitten, had ik nu nooit zeven boeken op mijn palmares staan. Misschien had ik het zelfs al eerder opgegeven.'

'Het is soms frustrerend. Iedereen denkt dat ik rijk ben, maar dat is niet zo. Dat is een groot nadeel als ik in België een beurs wil aanvragen. Ik ben twee keer geweigerd, bij het Fonds Pascal Decroos en de Vlaamse gemeenschap, omdat ik voor Magnum werk. Ze gaven het geld liever aan jonge mensen.'

Wat vindt u van de boude stelling dat Magnum door een bende oude krokodillen wordt bevoeld die elkaar tot in hun graf in bescherming nemen?

De Keyzer: 'Ik geef toe dat onze gloriejaren achter ons liggen. Reportagefotografie had in de jaren 60 en 70 een hoog aanzien omdat de televisiecultuur nog niet massaal was doorgebroken. De enige beelden die mensen te zien kregen, waren foto's. Sinds de jaren 80 en 90 is het allemaal wat minder. Het principe van

Werk van Carl De Keyzer uit het fotoboek 'Zona' (2002) getrokken in een werkkamp in Siberië. (RV)

een agentschap is ook wat achterhaald. Je moet je niet meer groeperen om aan de slag te blijven.'

'Maar ik voel een hernieuwde interesse bij jongeren. Fotografie is weer hip. Omdat reportagebeelden steeds minder aan bod komen in de media, is bij de jongere generatie een leemte ontstaan. Uit tegenreactie klagen ze de maatschappelijke wantoestanden aan via grote kleurenfoto's, gecombineerd met een hedendaagse esthetische visie, in plaats van met klassieke zwart-witbeelden.'

Tot slot: heeft het uitgangspunt van Magnum-oprichter Henri Cartier-Bresson - le moment décisif - de tand des tijds overleefd?

De Keyzer: 'Nee. De digitalisering heeft het moment décisif ingehaald. Vroeger was die fractie van een seconde van goudwaarde omdat ze het ultieme beeld van de fotograaf opleverde. Het werd een stijl: de Magnum-reportagestijl, een soort visuele acrobatie. Nu denkt iedereen dat je je beeld met de computer hebt bijgewerkt. De complexe samenhang van dingen

wordt niet meer zo gewaardeerd als vroeger. Maar ik moet bekennen dat we ook daar de limieten gezocht en gevonden hebben. Elk jaar komen we in juni een week samen om de nieuwe evoluties in ons vak te bespreken. (lacht) Daar wordt behoorlijk wat ruzie gemaakt.'

'Ik kom ook uit die traditie, maar ik leg me tegenwoordig meer toe op het ontdekken van plaatsen - landschappen of mensen - die voor mij uniek zijn door ze aan sich te laten spreken. Je zult dat zien in mijn nieuwe boek 'Trinity', dat volgend jaar verschijnt. Ik ben er al 15 jaar mee bezig.'

Thomas PEETERS

De tentoonstelling 'Extra Libros' van Carl De Keyzer loopt nog tot 5 juni in het Zwart Huis, Dumortierlaan 8 in Knokke. Open op zaterdag en zondag van 14u. tot 18u. Ook op maandag en vrijdag in de paasvakantie. 050/61.35.65. www.hetzwarthuis.be.